

ГОТОВНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Проблема готовності учнівської молоді до вибору професійної кар'єри у психолого-педагогічній літературі розглядається за трьома основними етапами становлення, формування особистості: початок навчання у загальноосвітній школі, початок здобуття професійної освіти (професійне самовизначення) і самостійна професійна діяльність (за Л. Божович, Л. Венгер, Г. Віцлак, О. Запорожець, І. Шванцар).

Дослідженням проблеми психологічної готовності учнів професійно-технічних навчальних закладів до трудової діяльності плідно займаються психологи і педагоги, які вивчають сучасні вимоги до підготовки особистості фахівця (Н. Ничкало, Н. Побірченко, В. Рибалка та ін.); особливості адаптації молодого робітника на виробництві (В. Васильєв, Н. Лозинська та ін.); умови співпраці профтехучилищ із замовниками (І. Гейко, Е. Ковальчук, В. Радкевич та ін.); ринок праці та працевлаштування молоді (О. Киричук, О. Корчевна, В. Скульська, М. Туленков та ін.).

Водночас, аналіз наукового доробку учених, зусилля яких спрямовані на вивчення різних аспектів готовності особистості до трудової діяльності, переконує, що для професійної педагогіки залишається недостатньо вивченим питання формування готовності до вибору учнівською молоддю професійної кар'єри.

Зазначимо, що під готовністю учнівської молоді до вибору професійної кар'єри ми розуміємо усвідомлення майбутнім кваліфікованим робітником потреби в самореалізації, розвитку і застосуванні своїх здібностей та здатностей у практичній діяльності, їх самовдосконалення; сформованих знань про специфіку майбутньої професійної діяльності; теоретичні, методологічні та практичні аспекти професійної етики обраної професії тощо.

Водночас готовність учнівської молоді до вибору професійної кар'єри є невід'ємною від готовності до трудової діяльності – умінь виконувати певні операції і творчо підходити до їх виконання; знання техніки і технології виробничого процесу, володіння загальнотрудовими навичками [1, с. 17].

На наше переконання, структурні компоненти готовності учнівської молоді до вибору професійної кар'єри такі:

- *мотиваційний* (позитивне ставлення до обраної професії, інтерес до неї тощо);
- *психофізичний* (функціонування психіки в цілому і фізіологічних систем зокрема);
- *оціночний* (самооцінка своєї професійної підготовленості відповідно до розв'язання поставлених професійних задач);
- *вольовий* (самоконтроль, уміння керувати своїми вчинками, професійна самоорганізація, професійне самоствердження);

- *морально-етичний компонент* (розвиток сталих морально-етичних якостей, усвідомлення цінності своєї праці, сумлінності, чесності тощо);
- *емоційний* (упевненість в успішності, почуття відповідальності тощо);
- *комунікативний* (важливий для самовизначення учня щодо подальшої професійної діяльності, напрямів підготовки у ПТНЗ тощо).

Оскільки специфікою ПТНЗ є поєднання двох процесів -навчального і трудового, то важливим є і такий структурний компонент, як *пізнавально-інтелектуальний*.

Так, за В. Рибалкою, *інтелектуальний* компонент полягає у здатності до уважного і стійкого сприймання навчальної інформації, її запам'ятовуванні, мислительної переробки, тобто аналізу і синтезу, узагальнення і конкретизації, систематизації, індуктивного виводу і дедуктивного використання в процесі постановки і розв'язання різноманітних навчальних, творчих завдань відповідного профілю [2, с. 33].

На нашу думку, *пізнавально-інтелектуальний компонент* полягає у здатності учнівської молоді до постійної самоосвітньої діяльності, професійного розвитку і саморозвитку, вдосконалення набутих знань, умінь і навичок у процесі самостійної діяльності, прагненні до самовдосконалення особистісних рис, професійно значущих якостей тощо.

Важливим для пізнавально-інтелектуального компонента готовності учнівської молоді до вибору професійної кар'єри є розвиток професійно важливих якостей учнівської молоді – комплексу найважливіших індивідуально-психологічних особливостей людини, які визначають успішність здобуття професії та виконання професійної діяльності [1, с. 64].

Таким чином, готовність учнівської молоді до вибору професійної кар'єри є міждисциплінарним поняттям, що зумовлює необхідність тлумачення його структури у контексті різних галузей педагогіки (загальної, професійної), психології (вікової, психології праці), фізіології, соціології тощо. Структурними компонентами готовності учнівської молоді до вибору професійної кар'єри є: мотиваційний, психофізичний, оціночний, вольовий, морально-етичний, емоційний, комунікативний, пізнавально-інтелектуальний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщенко О. В. Теоретичне і виробниче навчання у професійно-технічних навчальних закладах : короткий термінологічний словник / О. В. Аніщенко, Н. В. Смоляна. – К.; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 103 с.
2. Готовність учня до профільного навчання / Упоряд. : В. Рибалка; за заг. ред. С. Максименка, О. Главник. - К. : Мікрос-СВС, 2003. – 112 с. – (Психол. інструментарій).